
OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

Op 9 januari 1922 verscheen in "De Gazet van Gent" onderstaand artikeltje van Alfons Van Werveke over

DE VIJFWINDGATBRUG

Door "windgat" verstaat men een opening onder een brug, die afgesloten wordt door een deur, welke bij middel van een windas kan op- en neergelaten worden tusschen groeven. Hier worden vijf zulke gaten bedoeld, die men openen kon, om het overtollige water uit de stad te laten wegvloeien. De windgaten zijn geplaatst op een der oude armen van de Schelde, die door de moerassige Muinkmeerschen van de St-Pietersabdij vloeiden. Het woord windgat is zeer oud, men vindt het reeds in een stuk van 1255 betrekkelijk Meenen en uitgaande van Gwijde, graaf van Vlaanderen. De Windgatbrug wordt eerst vermeld in de rekening der stad Gent over 1321. Dan reeds was de arm der Schelde aldaar van verdedigingswerken voorzien; er was een versterkte poort op den steenweg, een toren aan de monding van den waterloop in de Nederschelde, die nog bestaat in het huis der Grootjuffer van het Klein Begijnhof; er waren ook torens stroomopwaarts de brug en dat alles was verbonden door muren, waarvan de grondvesten zeker nog wel te vinden zijn. Bemerken wij in 't voorbijgaan, dat de verdedigingslijn aan het Vijfwindgat de derde omheining was langs deze zijde van de stad. De eerste lag vóór de groote Nederschelde aan Geeraard-Duivelsteen. De tweede gebruikte als vestinggracht den arm van de oude Schelde, die het uiteinde van den Brabantdam doorkruiste bij het Arteveldeplein en waarop de Hooipoort lag. De vierde omheining, met de Sint-Clara of de Keizerpoort en de Sint-Lievenspoort werd omstreeks 1345 gebouwd.

De stuw, waarmede we ons bezighouden, heette eerst de "Windgaten", in 1406 voor het eerst de "Vijfwindgaten". De versterkte poort, die dit waterwerk verdedigde, is goed zichtbaar op het afbeeldsel der stad in vogelvlucht van 1534. Men bewaarde er in de middeleeuwen de paviljoenen van het gemeentelager. In 1352 gebruikte Jan de Coeckelaere het hoogteverschil van het watervlak aan beide zijden van de Windgaten om aldaar een schors- en moutmolen op te richten. In 1563 kwam er een volmolen bij. De poort zelve werd ten jare 1503 in cijns gegeven aan het nevenliggende Sint-Jorisklooster, waarvan de kapel nog te zien is tegenover de Ruiterschool. 't Is door den ouden eigendom van dit klooster, dat in 1844 de "Vijfwindgatstraat" werd getrokken.

De versterkte poort is verdwenen, maar de windassen, waarmede de windgaten werkten, zijn nog in wezen. Het ontwerp bestaat den waterloop boven de sluis te dempen. Wij hopen wel, dat men aan dit eigenaardige hoekje van de oude stad niet raken zal en wij menen dat het eenmaal mogelijk zal zijn den toren in het Begijnhof te herstellen, want, hij is het oudste overblijfsel van de versterkingen onzer stad. Dat men de stinkende gracht die geheel de wijk verpest, opvulle, is begrijpelijk, maar dat moet niet meebrengen de verdwijning van de brug, noch van de sluis, noch van het gedeelte van den waterloop er boven, dat van de straat zichtbaar is. Het zou voldoende zijn het te verdiepen om er het water op hetzelfde peil te brengen als beneden de sluis. In dit overblijvende gedeelte van den waterloop zou het water niet stilstaan, omdat de fabriek, die er nevens ligt, aldaar zou voortgaan haar water te trekken.

Men zegge niet, dat het Vijfwindgat niet zeer eigenaardig is. Het is niet te loochenen, dat die brug, die sluis met haar oude houten windassen, die kleine waterloop, ware hij wat onderhouden, veel mooier zou zijn dan wanneer men ze verving door twee rijen huizen met verglaasde steentjes in rechte lijn. Sloopen wij dat hoekje van het oude Gent niet: het behoort tot onze geschiedenis. Laat het ons maar erkennen: zelfs na den wereldoorlog leven we nog wat van herinneringen. De vreemdeling komt ze hier opzoeken. Hij ontdekt aardige hoekjes waar veel stadsgenooten - zij die elders gaan zeggen dat hier niets te zien is - nooit iets gevonden hebben dat hen aantrok. Eens op een mooien lentedag, reisden wij van Oostende naar Gent. Een Amerikaan, die 's morgens aangeland was, stond voor het portier en hield de oogen niet af van die streek die wij doortrokken. Iemand die nevens ons zat, drukte er zijn verwondering over uit, dat die vreemdeling zooveel belang stelde in het landschap, hetwelk, volgens sprekers, niets bezienswaardig aanbood: "Mijnheer, zeiden wij, wij hebben het geluk gehad Amerika te doorreizen: wij hebben er veel gezien en veel geleerd. Wij meenen te weten, wat de aandacht van die Amerikaan zoo sterk trekt. 't Is ons schoon landschap, 't zijn onze vruchtbare vlakten, 't is het groen van onze weiden, van onze velden, van onze bosschen, van ons water zelfs, 't dat ontzaglijk groen tapijt, dat heel Vlaanderen bedekt. Dat heeft hij nooit 't zijent

gezien, dat weten wij zeker. In Amerika vliegt de trein dikwijls uren, één dag lang door onbebouwde dorre vlakten, waar niets groeit. Ons land moet aan dien vreemdeling een heel lachende aanblik bieden, en wij zijn geenszins verwonderd, dat hij verkiest hem te bewonderen liever dan ons uren lang te zitten bekijken.

Laat ons niet alles effen maken, trekken we niet maar steeds de wegen met de koord; vullen we niet alle waterlopen op; witten en cimenteeren wij onze gevels niet, met kleurige bouwstoffen gemetseld. Maken wij niet alles overal gelijk, domweg, om er toe te komen, langzaam maar zeker, dat men geen verschil meer zie tusschen onze stad en alle andere, waar men niet meer vooruitzicht heeft gehad dan hier.

Weet ge, vriend lezer, hoeveel vreemdelingen in 1921 's Gravensteen hebben bezocht? 36.600, zegge zes en dertig duizend zes honderd. Weet ge ook dat, slechts weinige jaren geleden, dit wonder gevaar heeft geloopt te worden?

A. VAN WERVEKE
